

Til lovforslag nr. L 255. Betænkning afgivet af Retsudvalget den 20. maj 1994

Betænkning

over

Forslag til lov om ændring af straffeloven

(Forvoldelse af fare for smitte med livstruende og uhelbredelig sygdom)

Udvalget har behandlet lovforslaget i nogle møder og har herunder stillet spørgsmål til justitsministeren, som denne har besvaret skriftligt.

Endvidere har udvalget modtaget skriftlige og/eller mundtlige henvendelser fra:

AktHIVhuset,
Christensen, Mogens Max, Frederiksberg,
Danmarks Bløderforening,
Dansk Retspolitisk Forening,
HIV-Danmark,
Kløve, Kurt og Sørensen, Sonja, Solrød
Strand,
Landsforeningen for bøsser og lesbiske og
Positivgruppen.

Nogle af henvendelserne og nogle af udvalgets spørgsmål m.v. samt justitsministerens svar herpå er optrykt som bilag til betænkningen.

Der er af justitsministeren stillet ændringsforslag, hvorom henvises til de ledsagende bemærkninger.

Herefter indstiller et *flertal* (Socialdemokratiets, Centrum-Demokraternes, Det Radikale Venstres og Kristeligt Folkpartis medlemmer af udvalget) lovforslaget til *vedtagelse* med det stillede ændringsforslag.

Flertallet understreger, at det først og fremmest påhviler den enkelte at beskytte sig selv mod risikoen for smitte med HIV-virus. Lovforslaget tilsigter ikke på nogen måde at ændre eller udvande dette princip, der er en af grund-

pillerne i den hidtidige indsats mod udbredelsen af HIV-virus og sygdommen AIDS. Lovforslaget tilsigter heller ikke på anden vis at ændre ved den hidtidige AIDS-politik.

Det er afgørende for denne indsats, at der ikke sker en generel kriminalisering af de HIV-smittede og sygdommen AIDS eller en forringelse af de smittedes vilkår. Det er desuden af stor betydning, at et lovinitiativ formuleres således, at det ikke har utilsigtede bivirkninger, herunder at det ikke afskrækker den enkelte fra at lade sig teste for HIV-virus eller fra at henvende sig til rådgivningen.

Det er flertallets indtryk, at langt de fleste HIV-smittede er indstillet på at dyrke sikker sex. Da der imidlertid er tale om et årelangt sygdomsforløb, er det nærmest uundgåeligt, at der kan forekomme tilfælde, hvor der trods alle gode hensigter alligevel forekommer ubeskyttet seksuelt samvær. Sådanne tilfælde, hvor den pågældende i almindelighed søger at beskytte partneren, men hvor det ikke gennemføres helt konsekvent, er ikke et udtryk for bevidst uforsvarlig adfærd og bør derfor ikke kriminaliseres. Efter flertallets opfattelse bør anvendelsesområdet for den foreslåede regel i straffelovens § 252, stk. 2, således kun være de særligt alvorlige forhold, hvor HIV-smittede personer bevidst tilsidesætter hensynet til deres medmennesker i forbindelse med bl.a. seksuelt samvær.

Flertallet har med tilfredshed bemærket, at justitsministeren i forbindelse med besvarelsen af spørgsmål fra udvalget har oplyst, at en råd-

givers blotte viden om en mulig overtrædelse af bestemmelsen ikke kan medføre strafansvar. Kun hvis rådgiveren har søgt at anstifte til en overtrædelse af den foreslåede bestemmelse f.eks. ved at opfordre en HIV-smittet til at have samleje m.v. i strid med bestemmelsen, kan der blive tale om straf.

Et *mindretal* (Det Konservative Folkepartis, Venstres med undtagelse af Birthe Rønn Hornbech (V) og Fremskridtspartiets medlemmer af udvalget) indstiller lovforslaget til *vedtagelse uændret*.

Mindretallet stemmer imod det af justitsministeren stillede ændringsforslag for at fastholde det af justitsministeren oprindeligt fremsatte lovforslag af de grunde, der er anført i ministerens fremsættelsestale og i bemærkningerne til lovforslaget.

Mindretallet finder, at der med det af justitsministeren stillede ændringsforslag på det nærmeste lægges op til at gøre det straffrit at smitte en anden person med en livstruende og uhelbredelig sygdom, herunder HIV-smitte eller AIDS. Dette følger af den indsnævring af bestemmelsens anvendelsesområde, som ændringsforslaget giver udtryk for. Dette er mindretallet modstander af.

Mindretallet frygter desuden, at det, der er anført i bemærkningerne til ændringsforslaget, af domstolene vil blive opfattet som et signal, der gør domfældelse næsten umulig.

Det er mindretallets opfattelse, at en gennemførelse af det oprindelige lovforslag ikke vil afholde personer fra at lade sig teste, og det er heller ikke mindretallets hensigt.

Et *andet mindretal* (Socialistisk Folkepartis medlem af udvalget) vil ved 2. behandling redegøre for sin stilling til lovforslaget og det stillede ændringsforslag.

Et *tredje mindretal* (Birthe Rønn Hornbech (V)) indstiller lovforslaget til *forkastelse* ved 3. behandling og kan ikke stemme for ændringsforslaget.

Mindretallet tilslutter sig intentionen om, at der skal være hjemmel til at straffe forsætlig smittespredning ved grov og gentagen hensynsløs adfærd.

Mindretallet finder imidlertid, at indførelsen af en ny bestemmelse i straffeloven og kri-

minalisering af et nyt område kun bør ske efter nøje overvejelse og grundigt udvalgsarbejde.

Mindretallet finder det ikke velbegrunderet, at der skal afgives betænkning efter så få udvalgs-møder, og uden at de strafferetlige, sundhedspolitiske og etiske aspekter har været drøftet nøjere.

Mindretallet finder det meget usædvanligt, at justitsministeren ikke forinden udfærdigelsen af lovforslaget har fundet anledning til at høre f.eks. Sundhedsministeriet, domstolene, anklagemyndighed, forsvarere og rådgivere med erfaring med AIDS-patienter samt de berørtes egne foreninger. Der savnes fagligt bredere overvejelser, herunder helt en diskussion af den konflikt, der opstår mellem strafbestemmelsen og reglerne om lægers og rådgiveres mere eller mindre veldefinerede tavshedspligt.

Mindretallet deler de betæneligheder, der er rejst i henvendelserne til Retsudvalget.

Betænelighederne kan bl.a. sammenfattes som anført i henvendelsen fra Dansk Retspolitisk Forening, der sammen med de fleste øvrige henvendelser er optrykt i betænkningen.

Mindretallet finder specielt, at lovforslaget også med ministerens ændringsforslag, som muligt udgør en mindre forbedring, fortsat afgrænser det strafbare område meget uklart, ligesom mindretallet finder, at lovforslagets bemærkninger vidner om stor usikkerhed om, hvorvidt overtrædelsen overhovedet kan bevise, og ligesom f.eks. bemærkningerne om strafbar medvirken og samtykkes disculperende virkning synes noget subtile, hvilket samlet forstærker mindretallets bekymring for, at lovforslaget vil ramme helt i flæng.

Mindretallet finder det endvidere stærkt stødende, at HIV-smittede så at sige straffes for at gå til læge, men kan påberåbe sig uvidenhed og dermed straffrihed, såfremt det ikke kan bevise, at man har fået konstateret HIV, hvilket indebærer alvorlig risiko for, at lovforslaget vil modvirke frivillig testning og undergrave hele tilliden til sundhedsvæsenet og derved samlet forringe mulighederne for smitteopsporing.

Mindretallet finder det betænkeligt, at lovforslaget så ensidigt lægger ansvaret på den smittede, idet det er en kendsgerning, at partneren for at blive påført smitte selv skal så at sige »lukke op« for smitten, ligesom denne ensidige ansvarsplacering kan give falsk tryghed hos den raske partner.

Ændringsforslag

Af *justitsministeren*, tiltrådt af et flertal (S, CD, RV og KRF):

Til § 1

1) I det foreslåede § 252, stk. 2, indsættes efter »hensynsløs måde«: »gentagne gange eller under i øvrigt særligt skærpende omstændigheder«.

Bemærkninger

Til nr. 1

Med udtrykket »gentagne gange eller under i øvrigt særligt skærpende omstændigheder« begrænses det strafbare område i § 252, stk. 2, til forhold, der har en særlig grovhed.

Om der foreligger sådanne særligt skærpende omstændigheder, må således bero på en samlet vurdering, hvori såvel antallet af tilfælde som forholdene omkring det enkelte tilfælde indgår.

Bestemmelsen omfatter således ikke et enkeltstående tilfælde af ubeskyttet samleje m.v. mellem en HIV-smittet og en rask person. Kun hvis der i et sådant enkeltstående tilfælde foreligger særligt skærpende omstændigheder, kan bestemmelsen finde anvendelse. Som eksempler på sådanne særligt skærpende omstændigheder kan nævnes, at der er tale om voldtægt eller om samleje med en mindreårig, eller at

gerningsmanden har givet urigtige oplysninger om sine helbredsforhold.

Foreligger det oplyst, at en HIV-smittet i flere tilfælde har haft ubeskyttet samleje m.v., må det bero på en samlet bedømmelse, om bestemmelsen kan finde anvendelse. I denne vurdering kan bl.a. indgå det antal tilfælde, hvor den pågældende har haft ubeskyttet seksuel omgang, og den periode, hvor disse forhold har fundet sted. Endvidere kan indgå, om den pågældende i øvrigt har vist vilje til at beskytte sin seksuelle partner mod smitte, således at de foreliggende tilfælde alene har karakter af undtagelser. Tænker man sig således eksempelvis en HIV-smittet, der over en ret kort tidsperiode, f.eks. et par måneder, i en række tilfælde har haft ubeskyttet seksuel omgang med en eller flere personer, vil bestemmelsen kunne anvendes, forudsat at de øvrige betingelser herfor er opfyldt. Omvendt kan strafansvar ikke gøres gældende, hvor der er tale om nogle få tilfælde af ubeskyttet samleje over en længere periode og det må lægges til grund, at den pågældende i øvrigt har søgt at beskytte sin partner mod smitteoverførsel.

Med ændringsforslaget lyder den foreslåede bestemmelse således:

»Stk. 2. På samme måde straffes den, der på hensynsløs måde gentagne gange eller under i øvrigt særligt skærpende omstændigheder forvolder fare for, at nogen smittes med en livstruende og uhelbredelig sygdom.«

Dorte Bennedsen (S) Erling Christensen (S) Lise Hækkerup (S) Lissa Mathiasen (S)

Holger Graversen (S) Ole Espersen (S) Sonja Albrink (CD) Elisabeth Arnold (RV)

Inger Stilling Pedersen (KRF) Grove (KF) fmd. Helge Adam Møller (KF)

John Vinther (KF) Inge Dahl-Sørensen (V) Birthe Rønn Hornbech (V)

Svend Aage Jensby (V) Tom Behnke (FP) Ebba Strange (SF) nfm.

Nogle af henvendelserne til Retsudvalget og nogle af udvalgets spørgsmål m.v. samt justitsministerens svar herpå

Kommentarer til lovforslag L 255 om udvidelse af straffelovens paragraf 252 med et nyt stk. 2

Enhver strafmulighed over for HIV-smitte, der dyrker usikker sex, er ødelæggende for forebyggelsesarbejdet mod sygdommen AIDS, jævnfør WHO's og den danske Sundhedsstyrelses anbefalinger.

Det er alene hensynet til retsbevidstheden, der kan gøre det nødvendigt at overveje indførelse af strafmulighed i særlig grove tilfælde af usikker sexadfærd.

Det er derfor vigtigt at afveje hensynet til retsbevidstheden og hensynet til forebyggelsesarbejdet mod hinanden. At indføre mulighed for straf ændrer ikke folks seksualadfærd.

Vi mener, at det foreliggende forslag til ændring af straffelovens paragraf 252 bl.a. har følgende u hensigtsmæssige konsekvenser:

- det bryder fundamentalt med den AIDS-politik, som Folketinget fastlagde ved forespørgselsdebatten i 1987
- det ændrer ikke folks seksualadfærd, men giver i stedet de ikkesmittede en falsk trykthed
- det vanskeliggør åbenhed hos de HIV-smittede, der ønsker rådgivning og støtte til at dyrke sikker sex
- det øger muligheden for angiveri og pengeafpresning
- muligheden for at kunne blive retsforfulgt kan afholde nogle fra at lade sig teste
- lovttekstens og bemærkningernes brug af begreberne »hensynsløs« og »særlig hensynsløs« er ikke klart afgrænset fra hinanden
- og der tages f.eks. ikke højde for de to typer af HIV-virus (HIV-1 og HIV-2), vi kender i dag, idet folk smittet med HIV-2 ikke vil kunne retsforfølges, jævnfør forslagets bemærkninger om sandsynligheden for at dø inden for 10-15 år.

Af hensyn til forebyggelsesarbejdet og i forlængelse af den i 1987 vedtagne AIDS-politik vil vi derfor foreslå Retsudvalget at afvise den foreslåede tilføjelse til paragraf 252.

Der eksisterer allerede i dag strafmulighed (straffelovens paragraffer 245 og 249) for de tilfælde, hvor der reelt er sket en smitteoverførelse. Hensynet til retsbevidstheden er efter vores opfattelse tilgodeset ved denne strafmulighed.

Ønskes alligevel en tilføjelse til paragraf 252, vil vi foreslå følgende indsat som stk. 2:

»På lignende måde straffes den, der gentagne gange eller i øvrigt under skærpende omstændigheder på hensynsløs måde forvolder fare for, at nogen smittes med en livstruende og uhelbredelig sygdom.«

Denne formulering vil sikre, at kun særlig hensynsløs adfærd retsforfølges.

Det er vigtigt, at loven ikke – imod sin hensigt – er med til at øge spredningen af HIV-virus i Danmark. Det er fortsat centralt for forebyggelsesarbejdet, at anonymiteten, frivilligheden og den enkeltes tillid til sundhedsmyndighederne er sikret. Det er ligeledes vigtigt, at diskrimination af de direkte berørte undgås, og at signalet om den enkeltes mulighed for at beskytte sig fastholdes.

Det bør ligeledes sikres, at HIV-smittede kan få støtte og rådgivning til at dyrke sikker sex – og ikke frygter sig omfattet af en lov, der sigter mod ekstreme tilfælde. Dette gøres bedst ved i lovtteksten (eller i efterfølgende betænkning) klart at præcisere, hvem der ønskes omfattet af loven.

Betænkningen til den ændrede paragraf 252 bør derfor udformes således at:

- den ikke rummer mulighed for at kriminalisere HIV-smittede generelt

- enkeltstående tilfælde af usikker sex ikke kan strafforfølges
- retsfølelsen sikres ved at præcisere, at strafmuligheden alene ønskes i tilfælde, hvor der har været tale om svig, seksuel omgang med mindreårige, voldtægt eller en seksualadfærd, der gentagne gange eller i øvrigt under skærpende omstændigheder på hensynsløs måde udsætter andre for en smitterisiko.

Betænkningen må i øvrigt klart definere, hvilke tilfælde af adfærd der ønskes retsforfulgt, således at grænserne mellem hensynsløs og ikkehensynsløs adfærd er afstukket i betænkningen og ikke skal afprøves gennem en lang række af sager, hvor HIV-smittede anklages for hensynsløshed.

Den 10. maj 1994

HIV-DANMARK
AKTHIVHUSET/ÅRHUS

Landsforeningen for bøsser og lesbiske/STOP AIDS-kampagnen
AIDS-Linien

POSITIVGRUPPEN

1994-05-13

Til medlemmerne af Folketingets Rets-, Social- og Sundhedsudvalg

Vedhæftet er et debatindlæg som vil blive bragt i Berlingske Tidende *tirsdag den 17. maj*.

Med venlig hilsen

POSITIVGRUPPEN

JAN BERNTSEN

Næstformand

POSITIVGRUPPEN

Nej til HIV-LOV

Danmark skal ikke have en HIV-lov

Det forhastede jaskeri af et straffelovforslag, som Folketinget barsler med i øjeblikket, skader kampen mod HIV langt mere, end det gavner.

En lov, der bygger på straf til HIV-smittede, der dyrker usikker sex, vil helt naturligt blokere mange danskeres beslutning om at lade sig HIV-teste af frygt for kriminalisering.

Snakken om »ekstreme tilfælde«, når det handler om sex, skal ikke hvile på de forestillinger, politikere og jurister alene gør sig. Hvad defineres som ekstrem adfærd?

Og hvad defineres egentlig som sikker sex? Der foreligger endnu ingen skråsikre regler om grænseområdet for sikker sex.

Ydermere vil befolkningen tro sig beskyttet mod HIV-smitte ved hjælp af en lovgivning. Det er befolkningen ikke. Kun kondomer og sikker sex beskytter.

Folketinget skal feje alle planer om lovindgreb af bordet og i stedet erindre sig – og stå ved – den folketingsbeslutning fra marts 1987, som bør være grundlaget for fremtidens AIDS-politik her i landet. Beslutningen lyder således:

»Folketinget bekræfter, at den danske indsats mod sygdommen AIDS fortsat bygger på frivillighed, anonymitet, åben, direkte og ærlig information, den enkeltes tryghed ved at henvende sig til sundhedsmyndighederne samt ønsket om at undgå enhver form for diskrimination.«

Beslutningen er god, men ikke god nok:

Hvor er appellen til alles ansvar? Hvor er løftet om rådgivning og støtte til de HIV-smittede, der i dag som hovedregel overlades til sig selv?

HIV-debatten hviler lige nu på den urimelige forestilling, at konstaterede HIV-smittede alene skal bære ansvaret, og kan de ikke finde

ud af det, så skal en straffelov nok gøre sit. Lykkeligtvis kan langt de fleste HIV-smittede bære ansvaret for, at de har en dødbringende og smitsom virus i blodet.

Men hvad med den lille gruppe, der ikke magter ansvaret?

Den bør have udsigt til andet end fængsels-tremmer.

HIV-udvalg

Når stort set alle eksperter på jura- og sundhedsområdet fraråder en forhastet HIV-lov, bør Folketinget anstændigvis lytte og i stedet overlade det til kvalificerede kræfter at få ryddet op i det panikagtige og skræmmende morads af argumenter og forestillinger, som flyder omkring det aktuelle lovforslag.

Positivgruppen foreslår derfor, at Folketinget øjeblikkeligt trækker sit forslag til en HIV-lov tilbage. I stedet for nedsætter Tinget et »HIV-udvalg« med repræsentanter fra HIV-organisationer samt jurister, læger og rådgivere, som seriøst og kvalificeret kan fastlægge rammerne for det fremtidige arbejde. Udvalget skal planlægge en langt stærkere og konsekvent rådgivning af testede og HIV-smittede. Målet bør være, at *ingen* HIV-smittede slipper for rådgivning. Diego-sagen var aldrig opstået, hvis en solid og konsekvent rådgivning havde fundet sted. Men rådgivningen i dag mangler midler – og helhjertet politisk opbakning.

Der er rigeligt at tage fat på for et fremtidigt »HIV-udvalg«. Både HIV-smittede og den øvrige befolkning har krav på, at sagerne tages op til dybtgående overvejelser og debat i et udvalg.

En tilfældig og forjaget HIV-lov uden ordentlige retsmæssige eller sundhedsmæssige vurderinger fører ikke til andet end tragedier.

Og så er det Folketinget, der alene må bære ansvaret.

POSITIVGRUPPEN

Foreningen af HIV-smittede bøsser og biseksuelle mænd

Tesdorphavej 23

Frederiksberg

(Tlf. 31 86 32 33)

AKTHIVHUSET

Til medlemmerne af Folketingets Retsudvalg

Vedr.: Lovforslag L 255, konsekvenser for rådgivningen

AktHIVhuset ønsker specifikt at gøre opmærksom på konsekvenserne af lovforslag L 255 for den forebyggende og rådgivende indsats.

Forslaget og specielt bemærkningerne bærer præg af, at lovgivning i strafferetlig henseende er umuligt på dette område.

I bemærkningerne s. 7, 1. afsnit, ligger der i formuleringen, at den evt. HIV-smittede har ansvaret for at kunne bevise, at der er dyrket sikker sex, eller han/hun har fortalt om sin HIV-status.

Her vil ikke kunne føres bevis. I praksis må den HIV-smittede rådes til at lave skriftlig aftale med partneren. – Sådan er det virkelige liv ikke.

Færre vil lade sig teste. Flere vil vælge at leve alene med deres HIV-status = mere virus

HIV/AIDS er meget behæftet med følelser: Død – angst – fordomme – normalitet – afmagt etc.

Specielt i små samfund er dette af afgørende betydning for det forebyggende arbejde.

Konsekvensen alene på dette område vil afholde folk fra at stå frem. – Motivationen for test/rådgivning vil mindskes, såfremt truslen om kriminalisering også påføres den enkelte.

Side 8 – 3. afsnit. Det er i rådgivningen vigtigt, at to HIV-smittede dyrker sikker sex. – Gensmitning med en ny virusstamme kan have katastrofale følger for en i forvejen HIV-smittet.

Side 9. – Ordet »medvirker«.

Rådgivning har til hensigt at ændre seksualvaner. – Dette er en proces, hvori rådgivere bliver vidende om usikker sex-forløb. – Som bemærkningerne er formuleret, er rådgiverne dermed kriminaliserede.

Som bemærkningerne er formuleret vil rådgivning om HIV-test fremover også indebære, at vi som rådgivere skal gøre rådsøgende opmærksom på risikoen for en kriminalisering. S. 10 – 2. afsnit linie 8-11.

Hvem vil fremover medvirke til smitteopsporing, når de opgivne vil kunne slæbe en i retten.

I øvrigt henvises til bilag fremsendt fra HIV-Danmark, AIDS-Linien, LBL og AktHIVhuset, Århus.

Århus, den 13. maj 1994

PAUL KAROFF

**Afleveret i forbindelse med AktHIVhusets foretræde efter aftale med
professor Gorm Toftegaard Nielsen**

AIDS INFO
att. Paul Karoff
Grønnegade 25
8000 Århus C

Kære Paul Karoff

Vedlagt som aftalt mine bemærkninger til lovforslaget om HIV-smittedes sex. Det står dig frit for, om du vil overlade notatet til an-

dre, men hvis du overlader det til nogen folketingspolitikere, vil jeg gerne vide det, ligesom det i givet fald vil være rimeligt at overlade dem hele notatet og ikke blot uddrag.

Bemærkninger om forslag til lov om ændring af straffeloven. (Forvoldelse af fare for smitte med livstruende og uheldbreddelig sygdom) fremsat af justitsministeren den 27. april 1994.

Vil forslaget gavne AIDS-bekæmpelsen?

Ideen må være, at straftruslen skal afholde nogle HIV-positive fra at gennemføre ubeskyttet sex uden at oplyse seksualpartneren om risikoen for smitte. Det er velkendt, at værdien af en straftrussel afhænger af gerningsmandens frygt for opdagelse. Hvis det ikke er almindeligt kendt, at han/hun er HIV-positiv, er risikoen for, at den godtroende seksualpartner senere vil opdage dette, meget lille. De, der holder deres smitte skjult for omverdenen, kan altså regne med en meget begrænset opdagelsesrisiko. Netop det forhold, at den »bedragne« ved denne specielle forbrydelse som udgangspunkt og i praksis som altovervejende hovedregel aldrig opdager, at vedkommende har været offer for en forbrydelse, gør håndhævelsen usædvanlig vilkårlig og tilfældig.

I bemærkningerne til »hensynsløs« synes indiceret, at enkeltstående tilfælde af ubeskyttet sex ikke er omfattet af bestemmelsen. Skal det uklare afsnit (jf. nedenfor) forstås på denne måde, er det i de få tilfælde, hvor en person mener sig ufrivilligt udsat for smittefare, endnu vanskeligere for den »bedragne« at afgøre, om der foreligger et forhold, der er strafbart. Dette svar afhænger jo efter bemærkningerne af, om den HIV-positive har handlet tilsvarende over for andre seksualpartnere. Hvordan skulle den »bedragne« vide dette? Hvis den »bedragne« vælger at se stort på dette og anmelder det ene samleje, skal politiet så indlede efterforskning eller afvise sagen? Politiet kan jo ikke umiddelbart se, om pågældende har dyrket ubeskyttet sex med andre partnere, og en efterforskning af dette spørgsmål er i praksis umulig, medmindre man forestiller sig annoncering el.lign. Skal politiet derfor blot modtage anmeldelse af det ene samleje og vente og se, om der kommer flere anmeldelser på samme person? Man må i givet fald håbe, at de HIV-smittede holder sig til én politikreds, eller forestiller man sig et centralt register over HIV-smittede, som har gennemført ét efter be-

mærkningerne isoleret set ikke kriminaliseret samleje?

Det er meget svært at forestille sig, at en regel om, at der skal flere ligeartede forhold til at skabe et kriminelt forhold, lader sig håndhæve på dette område. Vel kendes systemet, f.eks. i straffelovens § 157: »oftere gentagen forsømmelse eller skødesløshed i tjenesten . . .«. I sidstnævnte tilfælde vil den overordnede jo have rimelige chancer for at konstatere flerheden af tilfælde. Men ved en HIV-positiv samleje med 5 forskellige seksualpartnere er mulighederne for opdagelse ganske anderledes. Det synes, som om forholdene specielt i haitianer-sagen gør, at man helt har overset det praktiske problem, at det typisk er umuligt både for den »bedragne« og for politiet at finde ud af, om der foreligger flere tilfælde. Disse vanskeligheder øges betydeligt, hvis man vælger kun at kriminalisere flere tilfælde af ubeskyttet sex eller på anden måde særlig hensynsløs adfærd.

På baggrund af ovenstående er det svært for mig at tro på, at det fremlagte forslag kan håndhæves effektivt. Problemerne vil i praksis hurtigt vise sig, og de få HIV-smittede, som kan finde på at udsætte andre for ufrivillig smitterisiko, vil hurtigt blive klar over dette. Forslaget vil derfor næppe påvirke de HIV-smittedes strafisiko i væsentlig grad. Justitsministeren har, så vidt jeg erindrer, i pressen været citeret for, at lovforslaget vil have en signalværdi. Signalet er, at lovgiver søger for, at de HIV-positive straffes, hvis de dyrker usikker sex. Hvis ungdommen tror på dette signal, vil den føle, at det giver den en vis beskyttelse. Meningen med kriminalisering er jo som regel at give de potentielle ofre en vis beskyttelse. Resultatet kan meget vel blive større letsindighed hos den ikke-smittede del af befolkningen, og at man slækker på sin egen beskyttelse. Det bør her bemærkes, at denne specielle kriminalisering adskiller sig fra anden kriminalitet ved, at offeret fuldt ud og uden større opofrel-

ser er i stand til at sikre sig selv. Dette resultat kan naturligvis afhjælpes ved, at lovgiver klart tilkendegiver, at forslaget næppe vil mindske smitterisikoen og alene vedtages, fordi den angivne adfærd er så moralsk forkastelig, at den bør kriminaliseres, at samfundet forbeholder sig ret til hævn.

Lovforslagets udformning vedr. AIDS

A. Det angives, at den HIV-positive skal have forsæt i relation til sin sygdom. Dette angives i bemærkningerne at omfatte direkte forsæt og sandsynlighedsforsæt. Vedkommende kan efter bemærkningerne alene straffes, hvis han véd eller anser det for overvejende sandsynligt, at han er HIV-positiv. Dette svarer ikke til dansk rets forsætsbegreb, jf. Kommenteret Straffelov, 5. udg. s. 165 ff. Der er i dag ikke tvivl om, at Højesteret anser den såkaldte dolus eventualis for fornødent forsæt. Dette har åbenbar betydning for disse sager. Justitsministeriet anfører som nævnt, at det kræves, at den HIV-positive mindst anså det for overvejende sandsynligt, at han var HIV-positiv. Imidlertid har han også forsæt, hvis han blot har haft en vis mistanke om dette og har accepteret muligheden for, at han er HIV-positiv og altså kan risikere at udsætte sin partner for smitterisiko. Denne almindelige forsætsform, der åbenbart kan omfatte den, der ikke lader sig teste på trods af en lille frygt for at være positiv, forties i justitsministerens forslag, og dette skyldes næppe, at den er ukendt eller uvæsentlig i denne sammenhæng. Den angivne forsætsform giver en bredere kriminalisering, end den ikke-strafferetskyndige ser ved gennemlæsning af forslaget. Er det meningen, at dolus eventualis ikke er tilstrækkeligt forsæt her, bør det klart markeres.

I afsnittet om hensynsløshed fremhæves, at den HIV-smittede kun går fri, hvis han »klart« oplyser sin seksualpartner om, at han er HIV-smittet. Kravene til den HIV-smittede er her nok formulert utilslaget strengt. Hvis han alene anser det for overvejende sandsynligt, at han er HIV-smittet, har han det fornødne forsæt. Det er vel så nok, at han oplyser seksualpartneren om sin frygt. Hvis dolus eventualis kriminaliseres som ovenfor angivet, må det vel være nok, at han siger, at han har en svag mistanke.

Det er ovenfor allerede fremhævet, at bemærkningerne ikke er tilstrækkeligt klare vedrørende spørgsmålet, om der – hvis der ikke foreligger skærpende omstændigheder – skal 1, 2 eller 3 samlejer til at gøre det kriminelt. Det kan hævdes, at domstolene, f.eks. ved anvendelse af § 252, stk. 1, er vant til at fortolke ordet »hensynsløs«, og at den nærmere fortolkning også her må overlades til domstolene. Vurderingen af, om en adfærd er hensynsløs efter stk. 1, er imidlertid af en helt anden karakter end bedømmelsen vedr. stk. 2 (forslaget). Det er ikke særlig rosværdigt, hvis lovgiverne alene kan blive enige om at ramme den hensynsløse adfærd, men ikke om at præcisere, hvad der er hensynsløst.

Endelig savnes i bemærkningerne en stillingtagen til, om oralsex er omfattet af bestemmelsen. At dømme efter oplysningerne i pressen er risikoen ved oralsex betydeligt lavere end ved samleje og ved analsex, men der er en vis risiko. Imidlertid er der også en vis risiko ved samleje, selv om der benyttes kondom. Denne risiko er klart undtaget i bemærkningerne. Er risikoen ved ubeskyttet oralsex større end ved samleje med kondom, og er den i givet fald tilstrækkelig til domfældelse?

Der er i lovforslaget ingen bemærkninger om, i hvilket omfang man forestiller sig, at behandlende læger skal afgive vidneforklaring. Man bruger enkelte steder vendingen »sædvanlig bevisvurdering«. Netop ved brugen af ordet »sædvanlig« undgår man at redegøre for de specielle processuelle problemer i disse sager.

I praksis har foreligget den situation, at en kvinde uden samtykke var udsat for at blive smittet ved samleje med en HIV-positiv. Hun ønskede ikke sag rejst, hvorfor man undlod det. Kan sag nu rejses i tilfælde, hvor »offeret« ikke ønsker det? Normalt kan sager rejses uden begæring fra offeret eller endog i modstrid med vedkommendes indstilling. Gælder dette også i disse sager?

Lovforslagets formulering vedr. andre sygdomme

Det anføres i bemærkningerne, at en sygdom kun er livstruende, hvis det er »overvejende sandsynligt, at personer, der smittes med sygdommen, i almindelighed afgår ved døden . . .«. Hvis kun 30 pct. af de smittede dør,

vil ministeriet således ikke betragte sygdommen som »livstruende«. Dette synes ikke gennemtænkt. De fleste vil vist kalde en sådan sygdom livstruende. I øvrigt kan det undre, at man ikke har medtaget »svært invaliderende«. Skulle vi få en uheldbrede sygdom, der medførte svær livsvarig invaliditet, er strafbehovet nok lige så stort som ved AIDS. Det kunne jo let vedrøre en sygdom med betydelig højere smitterisiko end AIDS. Det anføres i bemærkningerne med rette, at smitterisikoen ved AIDS muligvis er for lille til at være omfattet af stk. 1. Efter stk. 1 vil en betydelig invaliditetsrisiko være tilstrækkelig, men stk. 2 synes at skulle være den specielle bestemmelse for sygdomssmitte. Også på dette punkt vil retsstillingen således blive uklar.

Vedrørende erstatning fra staten

Efter lov om erstatning fra staten til ofre for

forbrydelser § 1 har ofre for forbrydelser krav på erstatning for personskade. Hvis en person bliver smittet ved en andens overtrædelse af den nye bestemmelse, har den smittede sandsynligvis/muligvis krav på erstatning efter nævnte lov. Dette gælder også, selv om gerningsmanden ikke findes, jf. § 6, nr. 1. Ingen kender vel erstatningsbeløbets størrelse. Denne tilsyneladende refleks af den foreslåede lovbestemmelse har næppe været overvejet i Justitsministeriet. I hvert fald bør lovgiver tage stilling til spørgsmålet.

Vedrørende afsoning

De gerningspersoner, der vil blive dømt efter den nye lovbestemmelse, vil i et vist omfang være dødssyge. Hidtil har der over for denne persongruppe været ført en lempelig benådningspraksis. Skal denne fortsættes eller ændres?

GORM TOFTEGAARD NIELSEN

**DANMARKS
BLØDERFORENING**

Til Folketingets Retsudvalg
København, den 17. maj 1994

Vedr. forslag til lov om ændring af straffeloven

Danmarks Bløderforening har nu haft mulighed for at gennemse Justitsministeriets lovforslag til lov om ændring af straffeloven (forvoldelse af fare for smitte med livstruende og uhelbredelig sygdom) samt de bemærkninger, som er knyttet til forslaget.

Vi mener, at der er en lang række uafklarede problemer i lovforslaget, som også HIV-Danmark og de øvrige foreninger, som beskæftiger sig med HIV og AIDS, har gjort opmærksom på i den offentlige debat. Vi har også noteret os, at en række strafferetseksperter har haft kritiske bemærkninger til lovforslaget.

Danmarks Bløderforening henstiller derfor, at lovforslaget udsættes, til der har været mulighed for at konsultere sagkyndige strafferetseksperter og mulighed for en grundig overve-

jelse af de konsekvenser, som lovforslaget generelt vil kunne medføre for de HIV-smittede i Danmark.

Blandt de mange uafklarede spørgsmål er, hvilken form for bevislighed der opereres med, og hvilke former for dokumentation der skal til, for at man kan rejse tiltale. Desuden er det for os uklart, hvad der menes med »medvirken«, (side 9 i bemærkningerne).

Selv om det på nuværende tidspunkt kan være vanskeligt at overskue konsekvenserne af lovforslaget på længere sigt, frygter vi, at forslaget i sin nuværende form vil kunne få negative konsekvenser for hele gruppen af HIV-smittede og ikke kun for de få, som forslaget var tiltænkt.

Med venlig hilsen

DANMARKS BLØDERFORENING

TERKEL ANDERSEN,
formand

Til Folketingets Retsudvalg

Den 18. maj 1994

Dansk Retspolitisk Forening er meget betænkelig ved udsigten til, at lovforslag nr. 255 bliver gennemført. Foreningen vil fremhæve følgende:

1. Det strafferetlige aspekt

- Området for det strafbare er uklart afgrænset.
- Bevis for forsæt vil ofte forudsætte indsigt i lægejournaler.
- Anklagemyndighedens administration af loven kan meget vel blive ganske vilkårlig.

2. AIDS-aspektet

- Der er alvorlig risiko for, at forslaget vil modvirke frivillig testning.
- Åbenhed vanskeliggøres.

3. Det almindelige kønslivsaspekt

- Indførelsen af denne straffenorm vil fratage

den enkelte det egentlige ansvar for eget kønsliv.

- Det kan give en bevidsthedsmæssig forskydning hen imod en farlig tryghed, hvis man slår sig til tåls med, at den anden jo vil blive straffet, hvis han/hun ikke oplyser at være HIV-smittet.

4. Det generelle sundhedspolitiske aspekt

- Gennemførelsen af straffebestemmelsen og de deraf afledede virkninger kan bryde den almindelige tillid til sundhedsvæsenet.

5. Folketingets lovgivningsprocedure

- En lille paragraf ændres, men det vil få kolossale og for tiden uoverskuelige konsekvenser for forebyggelsen af HIV-smitte.
- Gennemførelsen af forslaget eller forkastelsen af det kræver langt grundigere og fagligt bredere overvejelser og debat, end den sparsomt tilmålte tid muliggør.

Justitsministerens besvarelse af en anmodning om kommentarer til en henvendelse samt af spørgsmål fra Retsudvalget

Spørgsmål:

»Udvalget udbeder sig – i 70 eksemplarer – ministerens kommentar til materialet fra professor Gorm Toftegaard Nielsen modtaget under AktHIVhusets foretræde d.d. (bilag 15).«

Svar:

Indledningsvis skal anføres, at besvarelsen alene vil indeholde kommentarer til Gorm Toftegaard Niensens bemærkninger af straffetretlig karakter til lovforslaget.

1. Gorm Toftegaard Nielsen udtrykker (side 1-2 og side 4, 1. afsnit) tvivl om bestemmelsens anvendelighed, navnlig i tilfælde af flere ubeskyttede samlejer m.v. med samme person eller forskellige personer.

Justitsministeriet skal hertil bemærke, at i de situationer, hvor der ikke foreligger skærpente omstændigheder og der således skal være tale om gentagne tilfælde af ubeskyttet sex, vil sådanne forhold kunne begås over for den samme seksualpartner. Det er således ikke nødvendigt, at der tillige foreligger en eller flere tilsvarende handlinger over for andre personer. Bestemmelsen vil således kunne anvendes ved to ubeskyttede samlejer med den samme person, jf. bemærkningerne side 4, højre spalte, 1. nye afsnit.

2. Gorm Toftegaard Nielsen mener (side 3), at bestemmelsen efter bemærkningerne til lovforslaget kun kan anvendes, hvis der foreligger direkte forsæt (dvs. viden om HIV-smitte) eller sandsynlighedsforsæt. Dette er ikke korrekt. I bemærkningerne anføres, at der skal foreligge forsæt. Herefter står der (side 5, venstre spalte, 2. nye afsnit): »Dette indebærer *eksempelvis* (fremhævet her), at geningsmanden skal vide eller anse det for overvejende sandsynligt (sandsynlighedsforsæt), at der foreligger en smitterisiko.« Efter lovforslaget er det således dansk rets almindelige forsætsbegreb, der skal anvendes. Det er derfor ikke udelukket at straffe, hvis der kun foreligger den laveste grad af forsæt, såkaldt *dolus eventualis*, der af Gorm Toftegaard Nielsen beskrives således:

»Imidlertid har han også forsæt, hvis han blot har haft en vis mistanke om dette og har accepteret muligheden for, at han er HIV-positiv og altså kan risikere at udsætte sin partner for smitterisiko.« Denne forsætsgrad anvendes imidlertid kun sjældent i praksis og er derfor ikke udtrykkeligt omtalt i bemærkningerne, også fordi dens praktiske anvendelsesområde ved den foreslåede bestemmelse må antages kun at blive særdeles begrænset.

3. Gorm Toftegaard Nielsen anfører videre (sidste afsnit, side 3), at det følger af bemærkningerne, at »den HIV-smittede *kun* (fremhævet her) går fri, hvis han »klart« oplyser sin seksualpartner om, at han er HIV-smittet«. Denne begrænsning, jf. ordet »kun«, fremgår ikke af bemærkningerne. Justitsministeriet er derfor enig i, at hvis gerningsmanden alene anser det for overvejende sandsynligt, at han er HIV-smittet, er det tilstrækkeligt til at gå fri for strafansvar, at han klart oplyser seksualpartnern om denne antagelse.

4. Gorm Toftegaard Nielsen anfører (side 4, 2. afsnit), at der i bemærkningerne savnes en stillingtagen til, om oralsex er omfattet af bestemmelsen. Her kan henvises til, at det i bemærkningerne er oplyst, at bestemmelsen omfatter anden kønslig omgængelse end samleje, hvorved smitte påviseligt kan overføres (side 4, venstre spalte, 3. nye afsnit). Bestemmelsen er således ikke begrænset til samleje eller tilsvarende homoseksuelt forhold. Oralsex kan således være omfattet af § 252, stk. 2.

5. Gorm Toftegaard Nielsen spørger (side 4, 4. afsnit), om en sag kan rejses i tilfælde, hvor »offeret« ikke ønsker det. Da bestemmelsen er undergivet offentlig påtale, følger det af almindelige straffeprocessuelle regler, at tiltalerejsning ikke kræver en begæring fra »offeret«.

6. Da forståelsen af ordene »livstruende og uhelbredelig sygdom« kunne give anledning til en vis tvivl, er udtrykket klart defineret i lovforslagets bemærkninger (side 5, venstre spalte, 1. nye afsnit). Justitsministeriet finder ikke, at bestemmelsen som anført af Gorm Toftegaard Nielsen (side 5, øverste afsnit) bør udvi-

des til også at omfatte smitte med sygdomme, der kun medfører alvorlig legemsskade.

7. Vedrørende muligheden for erstatning fra staten kan det oplyses, at loven om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser efter omstændighederne kan finde anvendelse ved overtrædelse af § 252, stk. 2, på samme måde som ved andre straffelovsovertrædelser, der kan forvolde personskade.

Dette forudsætter imidlertid bl.a., at offeret er påført HIV-smitte eller sygdommen AIDS, og at det kan lægges til grund, at dette er sket ved en overtrædelse af § 252, stk. 2, der er begået her i landet. Efter Justitsministeriets opfattelse vil der i praksis kun blive tale om et yderst begrænset antal af sådanne tilfælde.

8. Endelig kan Justitsministeriet bekræfte, at personer, der er dømt efter § 252, stk. 2, kan blive benådet, såfremt de sædvanlige betingelser herfor er opfyldt, herunder på grund af gerningsmandens helbredsforhold.

Spørgsmål nr. 6:

»Udvalget anmoder om ministerens kommentar til henvendelsen af 10. maj 1994 fra HIV-Danmark, AktHIVhuset, Århus, Landsforeningen for bøsser og lesbiske/STOP AIDS-kampagnen og AIDS-Linien, jf. bilag 8.«

Svar:

1. I den nævnte henvendelse anføres bl.a., at vedtagelse af den foreslåede bestemmelse i § 252, stk. 2, vil kunne modvirke forebyggelsesarbejdet mod AIDS og spredning af HIV-smitte. Der peges i den forbindelse på behovet for at afveje hensynet til retsbevidstheden over for hensynet til forebyggelsesarbejdet.

Det skal i den forbindelse fremhæves, jf. lovforslagets bemærkninger side 3, pkt. 4, at udgangspunktet i den danske sundhedspolitiske indsats mod HIV-smitte og AIDS fortsat er, at det påhviler den enkelte at beskytte sig selv mod overførsel af HIV-smitte i forbindelse med kønslig omgang m.v. Som jeg også gav udtryk for i min fremsættelsestale, indebærer forslaget ikke på nogen måde et brud med den hidtidige sundhedspolitiske indsats mod smitte med HIV-virus og AIDS.

2. Der peges endvidere på, at der i lovforslaget bør sondres mellem de to HIV-virustyper, der kendes i dag, HIV-1 og HIV-2, idet »folk

smittet med HIV-2 ikke vil kunne retsforfølges, jf. forslagens bemærkninger om sandsynligheden for at dø inden for 10-15 år«.

Justitsministeriet skal hertil bemærke, at lovforslaget primært sigter på smitte med den HIV-virus (HIV-1), der er almindelig her i landet. Det er rigtigt, at der findes en anden HIV-virus (HIV-2), som menes at være noget mindre virulent (dødbringende) end den almindelige HIV-virus. Hvis de erfaringer, der indhøstes med denne virus, viser, at den ikke i almindelighed er dødelig inden for et kortere åremål, dvs. inden for maksimalt 10-15 år, omfattes smitten ikke af bestemmelsen i § 252, stk. 2. Det samme gælder, hvis der måtte vise sig andre HIV-virus eller andre former for smitte, som i almindelighed ikke er dødelige inden for dette tidsrum.

3. Det anføres desuden, at der allerede i dag efter straffelovens §§ 245 og 249 skulle være mulighed for at straffe i de tilfælde, hvor der reelt er sket en smitteoverførsel.

Straffelovens § 245 vedrører navnlig forsætlig vold i form af legemsangreb af særlig rå, brutal eller farlig karakter og mishandling. Straffelovens § 249 vedrører uagtsom betydelig legemsbeskadigelse. Efter Justitsministeriets opfattelse kan disse bestemmelser ikke finde anvendelse i de typiske tilfælde af overtrædelse af den foreslåede § 252, stk. 2, nemlig ubeskyttet samleje m.v. mellem en HIV-smittet og en rask person, uanset om samlejet resulterer i smitteoverførsel.

4. Endelig foreslås det, at § 252, stk. 2, ændres, således at den alene omfatter den, der gentagne gange eller i øvrigt under skærpende omstændigheder på hensynsløs måde forvolder fare for, at nogen smittes med en livstruende og uhelbredelig sygdom.

Justitsministeriet har ikke bemærkninger til, at ordene »gentagne gange eller i øvrigt under skærpende omstændigheder« indsættes i den foreslåede lovbestemmelse, såfremt det i selve lovreglen ønskes fremhævet, at den hovedsagelig alene skal omfatte gentagne tilfælde.

Spørgsmål nr. 7:

»Udvalget anmoder om ministerens kommentar til henvendelsen af 13. maj 1994 fra Politivgruppen, jf. bilag 9.«

Svar:

I henvendelsen kritiserer Positivgruppen forslaget om at straffe HIV-smittede, der dyrker usikker sex. Positivgruppen foreslår, at Folketinget øjeblikkeligt trækker lovforslaget tilbage, og at Tinget nedsætter et »HIV-udvalg« med repræsentanter fra HIV-organisationer samt jurister, læger og rådgivere, som seriøst og kvalificeret kan fastlægge rammerne for det fremtidige arbejde. Udvalget skal planlægge en langt stærkere og konsekvent rådgivning af testede og HIV-smittede.

Efter min opfattelse er der ikke grund til at følge Positivgruppens forslag.

Spørgsmål nr. 8:

»Udvalget anmoder om ministerens kommentar til henvendelsen af 16. maj 1994 fra Positivgruppen, jf. bilag 11.«

Svar:

I henvendelsen redegøres der for nogle konkrete forløb vedrørende HIV-smittede. På baggrund af disse forløb argumenteres for, at der ikke bør ske en kriminalisering af usikker seksual adfærd. Derimod bør der ske en øget forebyggende indsats i overensstemmelse med de principper, der gælder for den hidtidige sundhedspolitiske indsats mod HIV-smitte og AIDS. I henvendelsens afslutning redegøres der nærmere for elementerne i en sådan forstærket indsats.

Justitsministeriet kan om disse synspunkter henvise til besvarelsen af Retsudvalgets spørgsmål nr. 3 (L 255 – bilag 2) og spørgsmål nr. 6 (L 255 – bilag 10).

Spørgsmål nr. 9:

»Udvalget anmoder om ministerens kommentar til henvendelsen af 13. maj 1994 fra AktHIVhuset, jf. bilag 13.«

Svar:

I henvendelsen fra AktHIVhuset kritiseres 3 formuleringer i bemærkningerne til lovforslaget. De sidetal, der henvises til, findes imidlertid ikke i lovforslaget, hvorfor det er vanskeligt med sikkerhed at fastslå, hvilke formuleringer der sigtes til.

1. Det anføres, at der i lovforslagets bemærkninger skulle ligge, »at den evt. HIV-

smittede har ansvaret for at kunne bevise, at der er dyrket sikker sex, eller han/hun har fortalt sin HIV-status.«

Det følger af det almindelige princip i den strafferetlige bevislære (»In dubio pro reo«), at det påhviler anklagemyndigheden at bevise den tiltaltes skyld. En eventuel bevisvivl kommer således den tiltalte til gode. Dette princip gælder også for retsforfølgningen af formodede overtrædelser af den foreslåede bestemmelse i straffelovens § 252, stk. 2. Om mulighederne for at føre sådant bevis henvises til besvarelsen af Retsudvalgets spørgsmål nr. 2 (L 255 – bilag 2).

2. Det anføres endvidere i lovforslagets bemærkninger, at det »er i rådgivningen vigtigt, at to HIV-smittede dyrker sikker sex. Gensmitning med en ny virusstamme kan have katastrofale følger for en i forvejen HIV-smittet.«

Det fremgår af lovforslagets bemærkninger side 4, højre spalte, 2. nye afsnit, at et ubeskyttet samleje mellem to personer, der begge er HIV-positive, ikke medfører strafansvar for nogen af dem. Dette er selvsagt ikke ensbetydende med, at det ikke i rådgivningen kan og bør betones, at HIV-smittede i alle tilfælde bør anvende beskyttelsesmidler i forbindelse med seksuel omgang.

3. Det anføres, at som »bemærkningerne er formuleret, er rådgiverne dermed kriminaliserede«.

I lovforslagets bemærkninger, side 4, højre spalte, 3. nye afsnit, anføres, at også andre end den, der selv er HIV-smittet, kan ifalde strafansvar efter bestemmelsen. Tænker man sig således en person, der medvirker til, at en HIV-smittet har ubeskyttet samleje med andre, velvidende at den pågældende er smittet, kan der efter omstændighederne ifaldes ansvar for medvirken, jf. straffelovens § 23.

Medvirken efter straffelovens § 23 omfatter den, der ved tilskyndelse, råd eller dåd har medvirket til gerningen. Sådant medvirken omfatter såvel bistand, der sigter på at forøge muligheden for fysisk at gennemføre lovovertrædelser, som bistand, der sigter på at øge den psykiske vilje dertil. For så vidt angår rådgivning, omfatter lovforslagets bemærkninger om medvirken alene de tilfælde, hvor rådgiveren har søgt at anstifte til en overtrædelse af den foreslåede bestemmelse, f.eks. ved at opfordre en HIV-smittet til at have samleje m.v. i strid

med bestemmelsen.

4. Det anføres, at som »bemærkningerne er formuleret, vil rådgivning om HIV-test fremover også indebære, at vi som rådgivere skal gøre radsøgende opmærksom på risikoen for kriminalisering.«

I lovforslagets bemærkninger side 5, venstre spalte, 2. nye afsnit, anføres bl.a., at det er en betingelse for strafansvar, at gerningsmanden skal vide eller anse det for overvejende sandsynligt (sandsynlighedsforsæt), at der foreligger en smitterisiko. Er den pågældende testet for HIV-virus og fundet positiv, er denne betingelse selvsagt opfyldt. Selv om dette vil være den typiske situation, er det dog ingen ufravigelig betingelse for strafansvar, at det kan bevises, at der har været foretaget en positiv HIV-test. Også i tilfælde, hvor det på anden måde med den fornødne sikkerhed kan godtgøres, at den pågældende har vidst eller bestemt antaget at være HIV-smittet, kan strafansvar komme på tale.

Selve foretagelsen af en HIV-test er således ingen ufravigelig betingelse for, at en person kan dømmes for overtrædelse af den foreslåede bestemmelse.

Spørgsmål nr. 10:

»Hvad er ministerens kommentar til vedlagte artikel fra Morgenavisen Jyllands-Posten den 17. maj 1994: »HIV-lov kan blive dyr for staten« specielt med hensyn til omfanget og størrelsen af kommende erstatningskrav.«

Svar:

I artiklen i Jyllands-Posten omtales dele af en redegørelse, som professor Gorm Toftegaard Nielsen har afgivet til AIDS INFO.

Justitsministeriet kan om denne redegørelse henvise til besvarelsen af Retsudvalgets spørgsmål af 17. maj 1994 (L 255 – bilag 16), hvor spørgsmålet om erstatning er omtalt i pkt. 7.

Spørgsmål nr. 12:

»Har lovforslaget været til høring hos f.eks. domstolene, anklagemyndigheden og forsvarerne, og vil ministeren fremsende høringssvarene?«

Svar:

Lovforslaget har ikke været sendt til høring.

Spørgsmål nr. 13:

»Er det udtryk for en generel holdning i kriminalpolitikken, at regeringen ønsker at udvide området for strafbare handlinger?«

Svar:

Regeringen ønsker ikke generelt en øget kriminalisering. Baggrunden for lovforslaget er således navnlig, at det kan forekomme støden for retsbevidstheden, hvis en person, der er klar over at være smittet med HIV-virus, har samleje med eller på anden måde hensynsløst udsætter andre for smitten uden at søge at beskytte de pågældende eller at gøre dem bekendt med smitterisikoen.

Spørgsmål nr. 14:

»Hvorfor er det så vigtigt for regeringen at gennemføre et lovforslag, uden at Retsudvalget får mulighed for en grundig behandling, og vil ministeren være indstillet på at udsætte lovforslaget for dels at afvente høringssvar fra de sædvanligvis hørte instanser og tillige fra de grupper af rådgivere og patienter, der er berørt af forslaget?«

Svar:

Som anført i min besvarelse af Retsudvalgets spørgsmål nr. 7 (L 255 – bilag 10) og 11 (L 255 – bilag 20) er der efter min opfattelse ikke fremkommet indsigelser mod lovforslaget, der kan begrunde, at forslaget ikke vedtages. Forslagets indhold er desuden velkendt, og der er indkommet bemærkninger fra mange af de grupper, der kan tænkes berørt af lovforslaget. Jeg finder derfor ikke grundlag for at udsætte lovforslaget til høring.

Lovforslaget er efter min opfattelse udtryk for, at vi tilvejebringer en retstilstand, der svarer til den, vi indtil Højesterets dom troede var gældende.

Spørgsmål nr. 15:

»Hvorledes er lægers tavshedspligt forenelig med den omstændighed, at anklagemyndigheden for at bevise forsæt skal kunne bevise, at den sigtede er bekendt med, at han er HIV-smittet og derfor nødvendigvis må kunne fremlægge lægejournal i retten?«

Svar:

Efter retsplejelovens § 170, stk. 1, kan læger som udgangspunkt ikke pålægges at afgive forklaring i straffesager om en patients forhold, hvis patienten ikke ønsker dette. Retten har imidlertid efter § 170, stk. 2, mulighed for at pålægge læger at afgive vidneforklaring, når forklaringen anses for at være af afgørende betydning for sagens udfald og sagens beskaffenhed og dens betydning for vedkommende part eller samfundet findes at berettige til, at forklaring afkræves.

Herudover kan spørgsmålet om, hvorvidt en tiltalt var bekendt med at være HIV-smittet, også belyses på anden måde, f.eks. gennem vidneforklaringer fra udenforstående. Endelig er det som anført under besvarelsen af spørgsmål nr. 8 (L 255 – bilag 12) ingen absolut betingelse for, at en person kan dømmes for overtrædelse af den foreslåede bestemmelse, at der er foretaget en HIV-test.

Spørgsmål nr. 16:

»Kan rådgivere, der er bekendt med klientens sygdom og bliver betroet, at den pågældende udfolder usikker sex, straffes for medvirken, og hvem vil i øvrigt kunne straffes for medvirken, og vil det ikke allerede nu kunne ødelægge rådgivningsvirksomhed, at rådgivere frygter for strafansvar efter straffelovens § 23?«

Svar:

Der henvises til besvarelsen af spørgsmål nr. 9 (L 255 – bilag 14), pkt. 3. Den blotte viden om en mulig overtrædelse af bestemmelsen medfører således ikke strafansvar.

Spørgsmål nr. 17:

»Kan læger, der sløser med blodtransfusion, anvender ubehandlet blod el.lign., straffes?«

Svar:

En læge, der med forsæt anvender blod til blodtransfusion, som den pågældende ved er inficeret med HIV-virus, kan straffes efter den foreslåede bestemmelse. Da bestemmelsen ikke kriminaliserer uagtsomhed, kan »sløseri« ikke straffes.

Spørgsmål nr. 18:

»Hvorledes stemmer det med den sædvanlige samtykkelære i strafferettens voldskapitel, at det er straffrit at udfolde usikker sex med personer, der har samtykket, og hvordan skal et sådant påstået samtykke af anklagemyndigheden kunne modbevises?«

Svar:

I almindelighed vil der ikke kunne meddeles samtykke med disculperende virkning, dvs. således at strafansvar ikke ifaldes, når der er tale om en alvorligere forbrydelse, hvor beskyttelsesinteressen ikke alene må søges for det angrebne individ. Ved lovforslaget er der imidlertid tilsigtet en indskrænkning af det strafbare område, således at et gyldigt samtykke virker disculperende. Dette er baggrunden for, at der i lovforslagets bemærkninger side 4, højre spalte, øverste afsnit, er anført, at et gyldigt samtykke fritager for strafansvar efter § 252, stk. 2.

Spørgsmål nr. 19:

»Hvis én gang usikker sex ikke er strafbart, hvor mange er så strafbart, og kan det bevises?«

Svar:

Som anført under besvarelsen af Retsudvalgets spørgsmål af 17. maj 1994 vedrørende en henvendelse fra professor Gorm Toftegaard Nielsen, vil bestemmelsen kunne anvendes ved to ubeskyttede samlejer med den samme person (eller et sådant samleje med to personer). Spørgsmålet om, hvorvidt der har været tale om flere ubeskyttede samlejer, må – som det også skete i den sag, der blev afgjort af Højesteret – belyses i overensstemmelse med de sædvanlige principper for strafferetlig efterforskning.

Spørgsmål nr. 20:

»Hvor meget regner ministeren med at skulle udbetale i offererstatning?«

Svar:

Som anført under besvarelsen af Retsudvalgets spørgsmål af 17. maj 1994 (L 255 – bilag 16) vedrørende en henvendelse fra professor Gorm Toftegaard Nielsen, pkt. 7, vil der

efter Justitsministeriets opfattelse i praksis kun blive tale om et yderst begrænset antal tilfælde, hvor der vil skulle udbetales erstatning efter lov om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser i anledning af en overtrædelse af § 252, stk. 2.

Spørgsmål nr. 21:

»Hvad mener ministeren om de vedholdende påstande om, at færre vil lade sig undersøge, når en strafbestemmelse er indført, og hvorfor har ministeren valgt at straffe den, der går til læge, men »frifinder« den, der holder sig i uvidenhed om sin sygdom, og er det i overensstemmelse med den politik, Folketinget hidtil har ført om oplysning og tilskyndelse til at søge læge?«

Svar:

For så vidt angår spørgsmålet om lovforslagets virkning for det forebyggende arbejde, kan jeg henvise til besvarelsen af Retsudvalgets spørgsmål nr. 6, pkt. 1 (L 255 – bilag 10). Hvad angår betydningen af en foretaget test for HIV-virus, kan jeg henvise til besvarelsen af spørgsmål nr. 9, pkt. 4 (L 255 – bilag 14).

Spørgsmål nr. 22:

»Hvad betyder det, at området bliver strafrit, hvis sygdommen ikke helbredes, men behandlingen er så kostbar, at det offentlige ikke kan eller vil betale?«

Svar:

I lovforslagets bemærkninger side 5, venstre spalte, 1. nye afsnit, anføres bl.a., at sygdom, der omfattes af § 252, stk. 2, skal være uhelbredelig. Dette indebærer, at sygdomme, som – hvis patienten undergives rettidig, sædvanlig lægelig behandling – almindeligvis kan helbredes, ikke omfattes af bestemmelsen. I udtrykket »sædvanlig« ligger, at der er tale om en behandling, som i almindelighed er tilgængelig for den smittede.

Spørgsmål nr. 23:

»Frygter ministeren ikke, at en sådan strafbestemmelse kan tilskynde til angiveri?«

Svar:

Efter Justitsministeriets opfattelse vil der

alene blive tale om et beskedent antal sager efter den foreslåede bestemmelse. Der er næppe grund til at tro, at personer, der ikke selv er offer for en overtrædelse af § 252, stk. 2, vil angive andre for denne forbrydelse. Det tilføjes, at falsk anmeldelse er strafbar efter straffelovens § 164 eller § 165.

Spørgsmål nr. 24:

»Hvordan vil ministeren begrunde en præventiv effekt ved at indføre en ny strafbestemmelse, når de behandlere, der kender AIDS-patienter, påstår, at patienterne er i så dyb krise, at de ofte ikke kan tænke rationelt?«

Svar:

Som anført i lovforslagets bemærkninger indebærer lovforslaget ikke en ændring i den præventive indsats over for udbredelse af AIDS og HIV-smitte. Som tidligere anført kan det imidlertid forekomme stødende for retsbevidstheden, hvis en person, der er klar over at være smittet med HIV-virus, har samleje med eller på anden måde hensynsløst udsætter andre for smitte uden at søge at beskytte de pågældende eller at gøre dem bekendt med smittekrisen. Dette er baggrunden for den foreslåede kriminalisering af sådanne hensynsløse forhold.

Spørgsmål nr. 25:

»Er det udtryk for en bestemt moralsk holdning, at man i lovforslaget alene lægger ansvaret på den ene part, nemlig den smittede, eller kan ministeren give en rationel begrundelse?«

Svar:

Lovforslaget vedrører strafansvar for den, som på hensynsløs måde forvolder fare for, at nogen smittes med bl.a. HIV-virus. Strafansvar er imidlertid ikke den eneste form for ansvar i denne forbindelse. Også den raske part har en forpligtelse til at søge at beskytte sig mod smitten. Tilsidesættelse af dette ansvar kan efter min opfattelse imidlertid ikke begrunde et strafansvar.

Spørgsmål nr. 26:

»Vil man kunne indsætte personer med AIDS i udbrud til afsoning i et fængsel?«

Svar:

Der henvises til besvarelsen af spørgsmål af 17. maj 1994 vedrørende en henvendelse fra professor Gorm Toftegaard Nielsen (L 255 – bilag 16), pkt. 8, om muligheden for benådning.

Spørgsmål nr. 27:

»Vil private rådgivere, der bliver indkaldt som vidne, kunne påberåbe sig tavshedspligt, og vil ægtefæller og andre seksualpartnere, der er blevet smittet, kunne tvinges til at afgive vidneforklaring?«

Svar:

Det følger af retsplejelovens § 168, at enhver som udgangspunkt har pligt til at afgive forklaring for retten som vidne. Efter retsplejelovens § 171 har en parts nærmeste, f.eks. partens ægtefælle, ikke pligt til at afgive forklaring som vidne. Retten kan dog pålægge vidnet at afgive forklaring, når forklaringen anses for at være af afgørende betydning for sagens udfald og sagens beskaffenhed og dens betydning for vedkommende part eller samfundet findes at berettige hertil.

Spørgsmål nr. 28:

»Hvad mener ministeren om AIDS-patienters påstand om, at lovforslaget føles om en brændemærkning og en kriminalisering af enhver HIV-smittet?«

Svar:

Som anført i lovforslagets bemærkninger tilsigtes der ikke nogen ændring i den hidtidige sundhedspolitiske indsats mod HIV-smitte og AIDS. Imidlertid kan det forekomme stødende for retsbevidstheden, hvis en person, der er klar over at være smittet med HIV-virus, har samleje med eller på anden måde hensynsløst udsætter andre for smitten uden at søge at beskytte de pågældende eller at gøre dem bekendt med smitterisikoen. Der er således ikke tale om en kriminalisering af enhver HIV-smittet eller af sygdommen AIDS.

Den, der søger at beskytte sin partner ved anvendelse af kondom eller lignende beskyttelsesmidler eller ved at oplyse den pågældende om smitterisikoen, kan ikke straffes.